

Юлія ВАСЕЙКО,
кандидат філологічних наук,
Східноєвропейський
національний університет
ім. Лесі Українки

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ ВЕРТИКАЛЬНОГО КОНТЕКСТУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

УДК 811.161.2'42

У статті досліджено інтер- та екстратекстову природу вертикального контексту, проаналізовано основні детермінанти категорії, описано засоби формування вертикальної площини, з'ясовано типологію її структурної системи, простежено особливості функціонального навантаження вертикального контексту в художньому творі.

Ключові слова: вертикальний контекст, горизонтальний контекст, імпліцитний зміст, культура, національно-маркована лексика (реалії), алюзія.

Одним з актуальних завдань лінгвістики тексту є вивчення категорійного апарату художнього твору. Особливе значення має дослідження таких його аспектів: зв'язності, пресупозиції, лінійності, глибинного змісту і т. ін. Ці категорії дають змогу сприйняти твір як складну систему, що реалізує свій смисловий потенціал на різних інформаційних рівнях. Ієрархічна структура спонукає розглядати особливості змістової організації тексту не лише в лінійних / горизонтальних зв'язках, а й у вертикальних, які пронизують усі яруси твору, сприяють цілісній перцепції мікротекстів.

Інформаційне наповнення художнього твору має свою специфіку порівняно з текстами інших функціональних стилів, що зумовлено особливістю відображення навколишнього світу. Письменник відтворює дійсність через конкретно-чуттєві образи, подає суб'єктивно-авторську модель реальності. Крім семантичної інформації, у художньому творі активно функціонують естетична й емоційна. Для адекватного сприйняття всіх видів даних читачеві потрібно виявити та витлумачити імпліцитні компоненти змістової структури тексту. Потужним джерелом вербально не виражених відомостей є елементи **вертикального контексту**.

Вертикальний контекст – семантико-функціональна категорія художнього твору, що акумулює у своїй структурі екстратекстову інформацію – культурологічну (національно-марковану, українську, та загальнокультурну, співвідносну зі світовою культурою), якій притаманний імпліцитний спосіб вираження змісту. Ця категорія, реалізуючись у творі, є важливим сектором внутрішньотекстової організації, оскільки за мінімальної експліцитної репрезентації на денотативному рівні генерує значний обсяг інформації й так впливає на розвиток сюжетних ліній горизонтальної площини, проте може бути і факультативним елементом у змістовій структурі художнього твору.

Літературний твір, «крім загальномовних систем (підсистем) – фонетичних, морфологічних, синтаксичних, лексичних, – наповнений ієрархічністю образів і тем, що являють собою образно-поняттєві, смислові, композиційні рівні» [5, с. 20]. Для його характеристики не вистачає власне мовного підходу.

Потрібний ґрунтовний аналіз інтер- та екстратекстового змісту, що охоплює контекст внутрішній (власне текстовий) і зовнішній (культурно-історичне гло певного етапу розвитку етносу). Репрезентантами цього останнього в художньому творі є позатекстові одиниці. Кожний текст – «це нова тканина, що створена зі старих цитат, фрагментів, кодів культури, формул, ритмічних структур, соціальних ідіом і т. ін.» [3, с. 109]. Письменник виражає своє бачення певної проблеми (епізоду реальної чи уявної дійсності), проте він спирається на загальний соціально-культурний досвід, зміст якого відтворюють екстратекстові знаки – елементи національно-маркованої категорії фонові інформації, алюзії, символи, що співвідносяться зі світовою культурою. Названі компоненти смислової структури літературного твору стають каналом, через який відбувається діалог між художнім текстом і культурою (національною чи світовою), так він входить до її семіотичного простору. Реалії, алюзивні цитати та номінації формують додатковий план оповіді, створюють вертикальний контекст. Ця текстова категорія якнайповніше, порівняно з іншими, відтворює характерні особливості національно-мовної картини навколишньої дійсності, світобачення і світосприйняття представників культурної, мовної спільноти у межах конкретного художнього твору.

Специфіка тексту як надсинтаксичної одиниці виявляється в тому, що його семантична структура реалізує себе не лише в лінійних зв'язках між реченнями, надфразовими єдностями, мікротекстами, а й у смислових ланцюгах, які пронизують горизонтальну площину значеннєвого поля тексту, створюючи вертикальний простір, потрібний для повної та адекватної реалізації його змісту. Завдяки лінгвальним і насамперед позалінгвальним когерентним елементам художній твір пов'язує повідомлення з екстратекстовою реальністю.

Вертикальний контекст вносить у художню структуру твору елементи, що безпосередньо не пов'язані з внутрішньотекстовою реальністю. Вони ускладнюють композицію тексту і породжують нові сегменти інформаційного значеннєвого поля. Вертикальний контекст формує окремий мікротекст, який разом з іншими секторами горизонтальної пло-

щини утворює глобальний зміст твору. Згаданому мікротексту притаманний імпліцитний, прихований план вираження суті, що розгортає свою семантику через конотативні й асоціативні ланцюги.

Імпліцитність у художньому мовленні є поліфункціональною категорією, адже вона сприяє розширенню змістової структури твору, надає йому багатоголосного звучання, вводить у загальнокультурний простір тощо. Звісно, применшувати роль експліцитного плану вираження, денотативної площини не можна, адже саме вони репрезентують фактуальний матеріал, на основі якого формується концептуальна семантика твору, попередньо підтекст, вертикальний контекст, тобто імпліцитний зміст. Прихована інформація актуалізується через вербальні елементи горизонтального контексту, що взаємодіють між собою. Проте лінійні зв'язки між словами, словосполученнями, реченнями не відображають специфіки текстових відношень, оскільки текст ми сприймаємо як багатокомпонентну і передусім багаторівневу цілісність. Зв'язок між поверхневими і глибинними пластами змістової структури реалізують елементи вертикальної площини.

Вертикальному контекстові притаманна схема реалізації імпліцитного змісту А – Б, де А – антецедент (фр. *antecedent* – попереджальний), попередник імплікації, Б – консеквент (лат. *consequens* – послідовний), її наслідок. Ця схема формалізує логічний зв'язок, відтворений у мові конструкцією «якщо..., то» (якщо А, то Б; А веде за собою Б; Б впливає з А) [1, с. 83]. Антецедент є тим компонентом вертикального контексту, який експліцитно представлений на фактуальному рівні змістового поля художнього твору, проте його семантичний потенціал виражений імпліцитно і становить консеквент.

Наприклад, у строфі *Облягали ляхи місто / Дець в часі Руїни, / Штурмували брами й мури, / Підкладали міни* з поезії І. Франка «Цехмістер Купер'ян» антецедент **Руїна** вербально репрезентує імпліцитні інформаційні асоціативно-конотативні ланцюги, які акумулюють відомості про добу в історії українського суспільства, котра отримала однойменну назву. Руїна – період кровопролитних козацьких міжусобиць у другій половині XVII ст., коли наша країна була ареною зіткнень політики сусідніх держав, унаслідок чого занепадала Правобережна Україна. Така додаткова інформація дасть основу реципієнтові для визначення соціально-історичного тла Франкового твору. Цей матеріал допоможе читачеві адекватно дешифрувати авторський код, повноцінно сприйняти глобальний зміст поезії. Відомості щодо специфіки згаданого періоду в історичному процесі становитимуть другий компонент схеми А – Б – консеквент. У наведеному прикладі словесно виражений лише антецедент, зміст консеквента мається на увазі. Проте в тексті можуть бути представлені вербально обидва компоненти, хоч останній не претендує на повноту, оскільки репрезентує тільки

певний сегмент інформаційного поля, появу якого генерує перший. Наприклад, у вірші Т. Шевченка «У неділеньку у святую...» антропонім **Іван Лобода** розшифрований частково: *Громада вибрала гетьмана – / Преславного Лободу Івана, / Лицаря старого, / Брата військового*. Імпліцитний зміст ономастичної назви значно глибший. Письменник не розкриває мотивації козаків щодо вибору нового ватажка. Читачеві не зрозуміло, за які славетні чини Іван Лобода удостоєний такої честі. Лише фонові знання реципієнта з історії України кінця XVI ст. дадуть змогу правильно сприйняти й інтерпретувати цей сегмент змістового поля твору, що є важливим сектором концептуальності вірша. Читач повинен пригадати, що Іван (справжнє ім'я Григорій) Лобода був одним із ватажків повстання С. Наливайка 1594–1596 рр., брав активну участь у походах на Молдавію проти турецько-татарського війська, мав авторитет і пошану серед козаків, нагромадив багатий життєвий досвід. Завдяки такій інформації реципієнт зрозуміє рішення громади щодо вибору гетьмана. Відповідно читач (адресат) сприйме весь матеріал, що його заклав письменник (адресант) у цей сегмент, і адекватно тлумачитиме зміст поезії.

Вертикальний контекст – категорія, спрямована на читача. На думку Н. Сенченкової, виділення імпліцитного змістового компонента зумовлене прагматично, адже передбачає звертання до реципієнта як одного з компонентів мовленнєвого акту, його ментальної та соціальної сфер [6, с. 71]. Оскільки кожен читач має індивідуальний тезаурус, що охоплює певний обсяг відомостей з різних сфер життя, набутих завдяки неповторному теоретичному і практичному досвіду, вертикальний контекст надається до однозначного трактування. Йому, як і підтексту, імплікації, притаманна варіативність інтерпретації. Вона виявляється в тому, що антецедентний компонент вертикального контексту стимулює появу у свідомості реципієнта додаткової фактичної та емоційно-експресивної інформації, яка становить консеквент.

Засоби вираження вертикального контексту (алюзивні номінації, цитати, реалії матеріальної та духовної культури нації), експліцитно представлені у творі, дають читачеві змогу здогадатися про той зміст, котрий письменник вербально не виразив. Проте повнота осягнення реципієнтом імпліцитних відомостей буде різнитися. Для встановлення вертикального контексту читачеві потрібно скористатися екстралінгвальною інформацією, опертися на певні фонові відомості, які різняться джерелами отримання, обсягом, змістом, емоційно-оцінними характеристиками тощо. Цим пояснюємо варіативність процесу інтерпретації згаданої категорії тексту. Наприклад, якщо у вірші Т. Шевченка «У неділеньку у святую...» читач розшифруватиме вертикальний контекст лише на основі інформації про активну участь Григорія Лободи в боротьбі проти польської шляхти, татарсько-турецького війська,

то перцепція змісту поезії зведеться до реципієнтового схвалення вибору козаків. Однак за умови, що читач знає про таємну змову Григорія Лободи з коронним гетьманом С. Жолкевським 1596 р., вертикальний контекст, увесь глобальний зміст твору він інтерпретуватиме по-іншому. Набуде нового трактування не лише предметно-логічна інформація, а й емоційно-оцінна. Т. Шевченко у цій поезії не згадав про зраду Григорія Лободи. У творі він зображує його як мудрого керівника, котрому довіряють козаки. Його відмову од гетьманства автор мотивує літнім віком. Сприйняття образу гетьмана письменником і реципієнтом, який має додаткову фонову інформацію про змову з поляками, відрізнятиметься.

Варіативний характер вертикального контексту підтверджує думку про те, що тлумачення цієї інформаційної категорії тексту, зокрема реалізація процесу імплікації, залежить не тільки від об'єктивних чинників, тобто певних онтологічних властивостей, ознак явищ, речей, а й від суб'єктивних, таких, як рівень інтелектуального розвитку реципієнта, його психічні особливості сприйняття навколишнього світу.

Письменник може передбачити культурний контекст, у межах якого сприйматиметься художній твір, однак специфіку тезауруса читача прогнозувати доволі складно. Проте автори свідомо формують вертикальний контекст, що більшою чи меншою мірою сприяє реалізації концептуальності твору, робить змістову структуру глибшою, не збільшуючи при цьому вербального обсягу тексту. Є. Поліванов писав, що коли б уся інформація, яку ми хочемо передати, містилася у формальних значеннях уживаних лексем, то потрібно було б використовувати значно більше слів, ніж ми це робимо [див.: 7, с. 19]. Вертикальний контекст у скомпресованому вигляді у формі натяку репрезентує значний обсяг додаткових відомостей, адже культурно-історична реальність, яку згадує у художньому творі письменник, завжди пов'язана з певною подією, а відповідно інформує про локально-темпоральний простір, якісні характеристики події, її учасників, тобто є потужним джерелом текстової конотації, а саме такого її типу, як «історико-культурна, тобто інформація про зовнішній світ» [2, с. 82].

Вертикальний контекст завдяки конотативній специфіці нашаровує на денотативний рівень твору додаткові значеннєві та прагматичні сегменти, що не пов'язані безпосередньо з сюжетом. Перші відтворюють історико-культурну ситуацію, на тлі якої відбуваються події, що їх описує письменник. Вони зумовлюють появу різних асоціацій, пов'язаних у сприйнятті реципієнта з окремими предметами, явищами, особами. Прагматичний сегмент формує емоційно-експресивний фон перцепції художнього твору, визначає ставлення реципієнта до сприйнятого матеріалу, впливає на оцінку прочитаного. Цей аспект вертикального контексту має виразне

індивідуальне забарвлення, бо стимулює виникнення особливих емоційних станів: захоплення, відради, схвалення, заперечення тощо. Через вертикальну площину письменник не просто передає реципієнтові особисті прагматичні конотації, а насамперед викликає появу певних читацьких асоціацій.

Інформація семантичного і прагматичного сегментів вертикального контексту не може бути буквально перенесена зі змістової структури художнього твору у свідомість реципієнта. Її специфіка полягає в тому, що читачеві вдасться виокремити такі імпліцитні відомості, звернувшись до попередньо засвоєного матеріалу. Адже «найважливіша особливість процесу комунікації полягає в тому, що історико-культурні конотації не переносяться» [2, с. 85], адресат сприймає їхні значення на основі власних знань.

Письменник може полегшити для реципієнта процес сприйняття вертикального контексту, надаючи консеквенту частково або повністю експліцитної форми вираження. За таких умов адресат матиме справу з системою асоціативно-конотативних інформаційних ланцюгів культурно-історичного змісту адресанта. Тобто семантичному сегментові буде властивий досить високий рівень авторського суб'єктивізму. Проте читач зможе виявити свою індивідуальність, формуючи на основі значеннєвого компонента прагматичний сегмент, самостійно оцінивши запропонований письменником матеріал.

Сектори вертикального контексту відображаються у свідомості читача відповідно до особливостей його світобачення, специфіки сприйняття. Їхній зміст здебільшого не суперечить авторському задуму, але й не тотожний йому, він набуває особливих нових відтінків. Німецький філософ В. фон Гумбольдт вважав, що люди розуміють одне одного не в результаті того, що вони ніби насправді передають одне одному знаки речей, і не внаслідок того, що вони наче домовилися між собою точно й у повному обсязі відтворювати те саме поняття, а лише завдяки тому, що вони доторкнулися до конкретної (однакової) ланки в ланцюгах їхніх чуттєвих уявлень і внутрішніх поняттєвих утворень, ударять по тій самій клавіші їхнього духовного інструмента, унаслідок чого в кожному з них виникають подібні, проте не зовсім тотожні поняття [див.: 2, с. 86].

Семантичний сегмент вертикального контексту становить багаторівневу змістову організацію, яку характеризує відносно чітка ієрархія інформаційних компонентів, упорядкована за моделлю фрейму. Цей термін у когнітивній лінгвістиці позначає певну структуру даних або образів для представлення стереотипної ситуації, що зберігається у пам'яті комуніканта; структуру даних, основою якої є особисті знання комуніканта, котрі відображають попередній індивідуальний досвід, почуття, емоції, наміри, установки [7, с. 72]. Кожен фрейм – це мережа відношень, що складається з вузлів і

зв'язків між ними [4, с. 7]. «Вершиною» такої когнітивної структури є поняття, визначальні, базові для конкретної мовної ситуації. Реципієнт вирізняє їх з-поміж інших, вони мають основне значеннєве навантаження, становлять ядро певного інформаційного поля. Нижні рівні формують термінали, які репрезентують додаткові відомості про центральне поняття, його найрізноманітніші характеристики. Такими «типовими даними можуть бути вказівки на суб'єкт, інструмент і под. певного розміру, кольору, форми» [7, с. 72]. Отже, схематично структуру фрейму можна подати так:

- поняття (назва фрейму);
- характеристика (назва терміналу);
- значення характеристики (заповнювач терміналу).

Логічний ланцюжок *читати – література – повість, роман, оповідання, стаття, есей, відгук, рецензія і т. ін.* має фреймову структуру. У процесі комунікації не всі сходинки структури можуть бути виражені експліцитно. Скажімо, у наведеному прикладі часто пропускаємо другий компонент, проміжний рівень. Читач легко відновлює зміст цього імпліцитного елемента на основі відомостей, які входять до його тезауруса.

Реалії, які є одним із компонентів відповідного семантичного сегмента, що разом з іншими формує вертикальний контекст, здатні займати будь-яку позицію у фреймовій структурі: перебувати на «вершині» або ж утворювати термінали. Тому експліцитний спосіб репрезентації може бути властивий як поняттю (назві фрейму), так і його ознакам, характеристикам (назві терміналу і його наповнювачеві). Наприклад, антропонім **Іван (Григорій) Лобода** у вірші Т. Шевченка «У неділеньку у святу...» становить найнижчу сходинку фрейму «боротьба українського народу проти польської шляхти в XVI ст.»: *політична ситуація в Україні наприкінці XVI ст. – повстання 1594–1596 рр. – Іван Лобода*. Особа гетьмана повстанського війська – це не єдиний елемент терміналу. Письменник у поезії згадує ім'я ще одного героя тогочасної української історії, а саме **Северина Наливайка**. Цей онім також є компонентом нижньої сходинки фреймової структури, що може бути доповнена прізвищами інших учасників повстанського руху в Україні у другій половині XVI ст., наприклад, **К. Косинського** (шляхтич, який очолив перше козацьке повстання 1591 р.), **М. Шаули** (запорізький гетьман, один з керівників повстання 1594–1596 рр.). Читач веде пошук глобального змісту цього сектору вертикального контексту, рухаючись від нижніх рівнів до «вершини» фрейму, яку, на відміну від терміналів, характеризує високий ступінь узагальнення й абстрактності.

У творі І. Франка «Цехмістер Купер'ян» на денотативному рівні представлена назва фрейму – **Руїна**. Атрибутивні характеристики експліцитно не виражені. Інформація терміналу «*козацькі міжусобиці другої половини XVII ст.*» закладена імпліцитно.

Дешифрування відомостей відбувається у зворотному напрямку – від загального до конкретного – від «вершини» до терміналів.

Фреймовий підхід у процесі аналізу семантичного сегмента вертикального контексту дещо формалізує його смислову структуру, проте дає змогу зрозуміти логіку процесу декодування реципієнтом змісту інформаційних компонентів згаданої категорії тексту.

Роль вертикального контексту, завдання, які він виконує у змістовій структурі твору, потенційні можливості чітко простежуємо, аналізуючи його функціональне навантаження. Вертикальний контекст – поліфункціональна одиниця, що має вплив на інтер- та екстратекстову реальність. Оскільки ця категорія тексту охоплює відомості про реалії культури, то очевидно, що за змістом усі функції, які вона виконує, є культурологічними, безпосередньо чи опосередковано пов'язані зі згаданою сферою життя етносу.

Основні функції вертикального контексту – *пізнавальна й акумулятивна*. Художній твір як один із компонентів національної культури одночасно стає засобом її пізнання. Важливу роль у цьому процесі відіграє вертикальний контекст, що не лише «зберігає» культурологічну інформацію, є у певному розумінні «архівом» духовної чи матеріальної спадщини народу, а й завдяки функціонуванню комунікативної системи «дійсність – адресант – текст – адресат» доносить відомості про українську і світову культуру до реципієнта. Якщо адресат обізнаний з матеріалом, який дає йому змогу декодувати імпліцитний зміст, генерований експліцитними репрезентантами, без додаткових коментарів та інформації з інших джерел, то вертикальний контекст стає одним із каналів, через який реципієнт входить в історико-культурну ситуацію, глибше пізнає її. За умови, що в тезаурусі читача немає відомостей про певні реалії життя народу, згадана категорія перетворюється на канал, який реалізує іншу функцію. Через нього реципієнт отримуватиме нову інформацію історико-культурного характеру, яка переважно представлена у творі дуже мобільно, в обмеженому обсязі. Тому для її поповнення потрібні ще й екстратекстові джерела.

Пізнавальна функція вертикального контексту реалізується у власне текстовій і позатекстовій площинах або у двох одночасно, адже ця інформаційна категорія є знаряддям пізнання змістової структури літературного твору зокрема й української культури загалом. Найчастіше адекватна перцепція вертикального контексту забезпечує більшою чи меншою мірою повноцінне освоєння як першої, так і другої.

Інтертекстова реальність – це сфера реалізації *креативної* функції вертикального контексту, яку виявляємо в тому, що за участі засобів вертикальної площини творяться нові (додаткові) сегменти інформаційної структури твору, котрі тісно взаємопов'язані з горизонтальним контекстом, вливаються

у денотативний, підтекстовий, концептуальний змістові рівні.

Важливою ознакою художнього тексту є те, що він не просто віддзеркалює життя суспільства в певну історичну добу, переказує культурологічний матеріал, а й за відповідних обставин пояснює, розтлумачує його. Вертикальному контексту властива також *інтерпретаційна* функція – за допомогою як семантичних, так і емоційних компонентів категорії можна витлумачити факти, процеси, явища, що формують денотативну площину. Інтерпретаційна функція вертикального контексту тісно пов'язана з пізнавальною, оскільки через аналіз, класифікацію культурознавчого матеріалу адресат співвідносить категорії культури, про які йдеться у творі, з об'єктивною дійсністю.

Експресивна функція вертикальної площини полягає в тому, що сегмент змістової структури художнього твору, який твориться на основі інформації про певні культурологічні реалії, фрагментарно (частково) є виразником поглядів, системи цінностей, емоцій особи адресанта. У вертикальному контексті відображається авторська позиція щодо порушених у творі проблем, яка впливає внаслідок вибору з об'єктивної дійсності саме тих, а не інших реалій української і світової культур для формування вертикальної площини.

Імпресивну функцію виявляємо у дії та впливові матеріалу вертикального контексту на реципієнта. Як художній твір загалом, так і згадана текстова категорія зокрема є прагматичними одиницями, тобто їхній зміст завжди спрямований на адресата. Вертикальний контекст, зважаючи на імпліцитний спосіб вираження інформації, яку він акумулює у своїй структурі, спонукає читача уважно сприймати твір, звертаючи особливу увагу на відомості культурологічного характеру.

Оскільки вертикальний контекст виражає інформацію, котрій притаманне певне (позитивне чи негативне) емоційне забарвлення, тобто зроджує виникнення у свідомості реципієнта відповідних почуттів, переживань, суб'єктивних оцінок, то очевидно є реалізація вертикальною площиною *емоційної* функції. У структурі вертикального контексту, окрім семантичного, виділяємо прагматичний сегмент, що, як уже зазначалося раніше, формує емоційно-експресивне тло читачевого сприйняття

змісту художнього твору. Саме ця частина культурологічної текстової категорії бере активну участь у виконанні вертикальним контекстом експресивної, імпресивної та емоційної функцій.

Вертикальна площина реалізує своє функціональне навантаження, інформаційний потенціал у горизонтальному контексті, адже її компоненти існують і в оточенні елементарних інтертекстових одиниць, і в загальнокультурному. Цей останній можна окреслити також термінами *соціально-культурна*, або *культурно-історична ситуація*.

Загальнокультурний контекст певною мірою детермінує смисловий потенціал художнього твору. Під його впливом відбувається селекція об'єктивного життєвого матеріалу, стратифікація компонентів мовної картини світу. Одним із них надається пріоритет, на їхній основі формуються базові змістово-інформаційні ланцюги внутрішньої структури тексту, вимальовуються асоціативно-конотативні відтінки, інші залишаються поза увагою як адресатів, так і адресатів.

Лише за умови синтезу інформації, отриманої з горизонтального та загальнокультурного контекстів, реципієнт зможе сприйняти й адекватно інтерпретувати вертикальний контекст літературного твору як семантико-функціональну категорію тексту, що відтворює колорит певної історичної доби, соціально-економічні умови життя українців, специфіку національної ментальності крізь призму культури.

Отже, вертикальний контекст – це категорія, що має багаторівневу внутрішню організацію, ускладнену існуванням у тематичному полі сектора X, який повинен дешифрувати реципієнт, наповнену комплексом основних (центральных) і факультативних (периферійних, додаткових) відомостей про певні явища, факти, осіб, процеси історико-культурного розвитку нації; вирізняється автономністю в реалізації свого семантичного потенціалу; детермінує предметно-логічну й асоціативно-емоційну інформацію інших змістових площин художнього твору, котра акумулює у своїй семантичній структурі експліцитно й імпліцитно виражені відомості елітарної, народної, традиційно-професійної культур, зберігає інформацію про історико-культурний розвиток України, є засобом пізнання народознавчого матеріалу.

Література

1. Арнольд И. Импликация как прием построения текста и предмет филологического изучения / И. Арнольд // Вопросы языкознания. – 1982. – № 4. – С. 83–90.
2. Говердовский В. Коннотемная структура слова / В. Говердовский. – Х.: Вища шк., 1989. – 94 с.
3. Краснова Л. Пoesія Ліни Костенко / Л. Краснова. – Дрогобич: Коло, 2001. – 200 с.
4. Минский М. Фреймы для представления знаний / М. Минский. – Москва: Наука, 1979. – 152 с.
5. Мойсієнко А. Текст як аперцепційна система / А. Мойсієнко // Мовознавство. – 1996. – № 1. – С. 20–24.
6. Сенченкова Н. Грамматическая детерминированность импликации в немецкой диалогической речи / Н. Сенченкова // Прагматический аспект предложения и текста. – Ленинград, 1990. – С. 70–76.
7. Этнопсихоллингвистика / отв. ред. Ю. Сорокин. – Москва, 1988. – 190 с.